

Afhjælpning af Arbeidstrangen

Taler

Halvor Schou

Dato

5 april 1868

Sted

Kristiania Arbeidersamfund

- 1 Hr. Eilert Sundt har anmodet mig om at komme herhen idag for at deltage med denne Forsamling i Diskussionen om, hvad der kan gøres for at afhjælpe Arbeidstrangen i Landet og da fornemligten at søge Oplysninger om og Besvarelse af det Spørgsmaal: Hvilke Husflidsgjenstande kan ansees for en
- 5 passende og indbringende Beskæftigelse for vor Arbeiderbefolkning? Jeg har desværre ikke havt Tid eller Anledning til at tænke synderligt over dette specielle Spørgsmaal, men jeg skal, forinden jeg opfordrer Forsamlingen til at diskutere Sagen i dens Detaljer, i størst mulig Korthed søge at fremstille min Anskuelse om enkelte af de Aarsager, der medvirker til Arbeidsnøden iblandt os.

10

Det bliver altid vanskeligt med nogen Virkning at kunne drage Sammenligninger mellem vort fattige, tyndt befolkede Land og de store, folkerige Nationer, men de samme Aarsager, som bevirker Velvære eller Mangel, er i større eller mindre Grad tilstede overalt. Hvad de store Industrilande skylder

15 sit Held og økonomiske Fremgang i de senere Aar er ikke blot de Næringsdrivendes Energi, men ogsaa for en stor Del den Samvirken, som der finder Sted mellem Videnskaben og den praktiske Bedrift. Lærde Mænd Statsøkonomer og Naturforskere beskæftiger sig nu mere end nogensinde før med menneskevenlige Studier og alle de Ting, som bringer Nytte og Fremskridt.

20

- Naar man ser hen til alle de Velgjerninger, som er Resultaterne af det sidste Aarhundredes videnskabelige Skrifter og mærkværdige Opdagelser, saa fremstiller det sig klart for vor Betragtning, i hvilken dyb Gjæld den nulevende
- 25 Generation staar til alle de utrættelige Granskere, hvis Stræben det har været at fordoble de menneskelige Nydelser og at formindske de menneskelige Lidelser. Men for at den videnskabelige Virksomhed skal være heldbringende for Almenvellets, saa maa der være en inderlig Forbindelse mellem denne og den praktiske Virksomhed; thi medens Tankens Mænd gaar foran med sine

Theorier, saa maa Gjerningens Mænd følge efter og medvirke til Frugtbargjørelsen af den Lærdes Tanke og give den Form og Liv ved dens Anvendelse i Industriens Tjeneste.

35 Naar de industrielle Nationer kan ernære og skaffe rigeligt Udkomme for en saa stor Mængde Mennesker, som ikke er beskjæftigede med at dyrke Jorden, saa er det, fordi de har, hvad vi endnu mangler, en talrig, oplyst og energisk næringsdrivende Klasse, som med Begjærlighed søger at drage alle nye Opfindelser til Nytte, og som staar i Spidsen for en vel disciplineret, tænksom
40 og sparsommelig Arbeiderbefolkning. Men disse to saa vigtige Faktorer for Udviklingen af Landets materielle Velvære vil ikke saa snart komme tilstede hos os, saa længe som Forældre, der har Raad til at give sine Sønner god Opdragelse, vedbliver at lade alle Gutter med gode Hoveder gaa til Universitetet for senere at blive Embedsmænd. Regjeringen er dog nu bleven opmærksom paa, at Landet
45 tiltrænger teknisk dannede Mænd, skikkede til at træde ind i praktiske Livsstillinger som Ledere for vor Arbeiderbefolkning og har nedsat en Komité, der skal udarbejde et Forslag til Stortinget om Bevilgning af Midler til tekniske Skoler. Vi faar haabe, at disse Lærestalter vil komme til at virke heldbringende for Samfundet.

50 Den unge, ubemidlede, praktiske Mand, som skal bryde sig en Levevei for Fremtiden paa saadan Maade, at han kan blive nyttig ikke blot for sig selv, men for mange andre, som rækker Haanden ud efter Arbeide, tiltrænger imidlertid ikke blot Dannelse, men der udfordres tillige for hans Vedkommende en skarp
55 iagttagelsesevne, Vedholdenhed og Sparsomhed. Med disse Egenskaber kan ogsaa den tænksomme Arbeider hæve sig ikke blot til Formand, men til selvstændig Bestyrer af en Virksomhed. Det gjælder i det praktiske Liv uafsladeligen at se sig for og at se sig om med Eftertanke og Forstand og nøie at iagttage, ikke blot hvad vore Omgivelser, men ogsaa hvad fremmede Nationer
60 kan forbruge og tilvirke. Den, der er saa heldig at kunne finde en upløiet Mark at virke paa, eller, med andre Ord, den, der kan hitte paa noget nyt, gaar det i Regelen godt, naar han tillige har Evne til at benytte sit Fund med Varsomhed og Omtanke. I alle Fald bør det være enhvers Stræben at kunne gjøre sin Gjerning bedre end andre, saa at han kan arbeide billigere end sine
65 Konkurrenter.

Jeg er tilbøielig til at tvivle paa, at man her i Landet vil faa Bugt med Pauperismen og Arbeidsnøden, forinden den yngre Generation kan tilegne sig

70 denne energiske Kappelyst, som er saa nødvendig for Næringsveienes Opkomst, eller forinden den faar Mod og Kraft til at begynde paa noget nyt og til at virke for Arbeidsklassens industrielle Opdragelse.

75 Det vilde være ønskeligt, om vore yngre Handelsmænd rundt om i Landet vilde tage Eilert Sundts Bog om Husfliden for sig og gennemlæse den med Opmærksomhed. Kanske denne Bog kunde give flere unge Mænd nye og heldige Tanker og lede til en Virksomhed, som blev heldbringende baade for dem selv og mange Familier i Landdistrikterne. Kjøbmændene klager over den ødelæggende, nedbrydende indbyrdes Konkurrence, og det tildels med Grund, 80 fordi saa mange af dem vil gjøre den samme Gjerning, nemlig være Mellemand mellem den udenlandske Producent og den indenlandske Konsument. Jeg sætter ihu, at en driftig ung Mand fik den Idé i sit Hoved, at han vilde gjøre netop det modsatte, og fandt paa en ny Exportartikel. Hvilket Gavn vilde han ikke derved bringe Samfundet!

85 Med Hensyn til Hr. Sundts fortrinlige Værk gjælder mine tidligere Bemærkninger om Samvirken mellem Videnskabsmænd og de Næringsdrivende. Af alt det, som Forfatteren med saa megen Flid og Møie har samlet og fortalt os i dette Skrift, vil kun lidet komme os tilgode, medmindre 90 baade Almuen og Handelsmænd paa Landet og i Byerne vil forsøge paa at virkeliggjøre hans Tanker. Men Husfliden vil vanskelig komme frem og blive kraftig, hvis ikke Arbeideren sætter sig i Forbindelse med Kjøbmanden, som kan lede ham med Tilvirkningen af saadanne Gjenstande, som Publikum tiltrenger, for derefter at afkjøbe ham de færdige Varer. Arbeidsmanden har i Regelen ikke 95 samme Anledning som Kjøbmanden til at studere Markedets Behov, eller til at udfinde, hvilke Husflidsarbeider snarest kan erstatte udenlandske Tilvirkninger eller endog med Tiden blive Gjenstand for Export.

Jeg frygter meget for, at man maa opgive Tanken om at beskæftige mange flere 100 ledige Hænder ved Husfliden, dersom man ikke kan hæve den udover det Standpunkt, paa hvilket den nu staar. Filantropiske Bestræbelser, der gaar ud paa at ophjælpe de smaa Næringsveie, udretter i Længden lidet eller intet til Gavn for Arbeidsklassen i Almindelighed; thi det gaar gjerne saaledes til, at man skaffer den ene Trængende saadant Arbeide, som ikke kan gives ham, uden at 105 det nødvendigvis maa tages fra en anden, der maaske er ligesaa trængende. Sagen maa sættes igang af Mænd, som vil skaffe sig en Levevei derved.

I Udlandet arbejder Husfliden meget ofte Haand i Haand med
110 Fabrikindustrien, og mange af de Fabrikanter, som nu sidder i en stor
Virksomhed, begyndte som fattige Arbeidere med en liden Husindustri. I
Regelen gaar det heldigt for den taktsomme Mand, der har Evne til at lægge
forstandige Fremtidsplaner og kraftig Villie til at udføre dem. Hvad skulde der,
for at nævne et Exempel, være iveien for, at en ubemidlet Snedker eller Dreier i
115 en norsk By begyndte med at samle sig Formue ved at gjøre Knappe og
Spadserstokke, og endte med at associere sig med en Kjøbmand om en storartet
Fabrikvirksomhed, hvor Hundreder af Mennesker var beskæftigede med at
tilvirke Møbler og Træhuse, som solgtes og udførtes til Australien og andre
oversøiske Lande? Saadanne Mænd ser man ofte i de industrielle Lande.

120

Jeg indrømmer villigt, at det baade for den Næringsdrivende og for
Arbeidsmanden, som vil frem her i Landet, mangen Gang synes at være saa
trangt, at man næsten ikke har Albuerum for sig. Men vi faar ikke tabe Modet,
men tro paa os selv og kjæmpe os frem gennem Trængsel og Modgang og ikke
125 vente ørkesløse paa en bedre Fremtid. men virke for den med Flid og
Udholdenhed, hver i sin Stilling og paa sin Maade.

Naar vi blot snart maatte faa en friere og livligere Samfærdsel med Sverige, saa er
der vist adskillige Ting, som vi med Fordel kan arbeide for Svenskerne. Et Par
130 Fabrikker ved Akerselven har allerede gjort Begyndelsen. Har vi saa først faaet
Troen i os paa Muligheden af, at norske Arme kan bruges til anden Gjerning
baade for os selv og for udenlandske Markeder, end den, som vore Jordbrugere,
Fiskere, Sømænd og Tømmerhuggere nu udretter, saa kan det nok hælde, at
den Tid vil komme, at Overbefolkningen i vore fattige Landsbygder vilde
135 foretrække at flytte til vort eget Lands industrielle Byer, fremfor at udvandre til
Amerika.

140

Kilde

Øverland, O .A.: Kristiania Arbejdersamfunds Virksomhed i Tidsrummet 1864-89. Kristiania 1889, s. 25-28.

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/afhjaelpling-af-arbeidstrangen>

145